

COLLSEROLA A LA CORDA FLUIXA

Arnau Montserrat, Assemblea de la Solana de Collserola

Un llarg estira i arronsa

Des de l'alba dels temps la serra de Collserola ha acollit comunitats humanes. La feina de moltes generacions i el traç dels usos tradicionals han dibuixat un dens mosaic de pastures, boscos, fonts, torrents, vinyes, horts i masies. Però des de principis del s. XX, i especialment a partir dels anys 60, el creixement desmesurat dels antics nuclis de població i la construcció d'infraestructures metropolitanes ha degradat la serra i l'ha condemnat a un perillós aïllament respecte els espais naturals que la circumden.

No obstant, gairebé 9.000 ha. han arribat relativament ben conservades fins avui. A l'obaga hi creixen verns, salzes, freixes, àlbers i pollancre seguint la riba de les rieres. A la solana s'estenen màquies i brolles on despunta el tropical albellatge. Mosteles i tórtres es refugien a les pinedes, i entre les alzines i els roures crien els gamarussos, les serps de vidre o els porcs senglars. A les garrigues, tallarols i conills s'amaguen dels ciclistes. Entre carreteres i urbanitzacions, els últims pagesos es miren de reüll els nous horts ecològics, mentre els excursionistes paren a fer un mos a les ermites restaurades. La muntanya és plena de vida; no la vida d'un jardí, sinó la d'un ecosistema automatingut.

Un ecosistema viu però fràgil, que travessa un moment crucial. Malgrat totes les victòries parcials esgarrapades pel moviment popular, les administracions insisteixen en re-dissenyar la serra sota la lògica d'un despotisme il·lustrat que pretén fer rimar sostenibilitat amb creixement. Vana pretensió. Per molt que el conseller Baltasar declari que "*ni la declaració de parc natural afectarà el túnel d'Horta ni tampoc el Túnel d'Horta afectarà el parc*", la realitat física és tossuda: per on passa un túnel no hi ha sostenibilitat que valgui. Josep Lluís Moner, portaveu de la Plataforma Cívica en Defensa de Collserola, denuncia que "*la prioritat de l'administració no és la conservació, sinó mantenir un "espai multifuncional": una mica de natura, una mica d'espais oberts, una mica de reserva de sòl per a les necessitats de la gran ciutat, una mica d'espai de lleure i freqüentació, una mica d'urbanisme i infraestructures... una mica de tot! Aquest concepte de gestió és una de les causes de la degradació de Collserola com a espai natural*".

És un llarg estira i arronsa, la darrera fase del qual s'inicia el febrer del 2005, quan la Conselleria de Medi Ambient anuncia que "aposta per ampliar un 16% la superfície del Parc" i es disposa a declarar el Parc Natural. Quatre anys després, el més curiós no és el retràs en la declaració, ni que hagin quedat fora varies reclamacions veïnals, fet que a ningú estranyarà, sinó la falta de compliment dels estudis... de la pròpia administració. En poques paraules, biòlegs i ecologistes havien coincidit, i segueixen coincidint, en que una protecció real només era possible anul·lant els projectes d'urbanització, ampliant el límits del Parc per fer-los coincidir amb la realitat ecològica de la serra i creant espais associats que obrin corredors biològics destinats a trencar l'aïllament del massís. D'aquest consens, que n'han entès els polítics?

El Parc Natural realment existent

Anul·lació de projectes d'urbanització? No només subsisteixen varis projectes, sinó que, almenys ara per ara, no es desprograma cap sol urbanitzable i es deixen fora del Parc tots els ja urbanitzats.

Ampliació dels límits del Parc? Segons J.Moner, "*l'estudi de la Conselleria de Medi Ambient considerava imprescindible ampliar la Xarxa Natura 2000 de les 7.606 ha. actuals a 8.836 ha. (1.231 ha., un 16% d'increment). En realitat però, finalment no s'arribarà a les 500 ha. d'augment. El mateix estudi proposava ampliar els límits de l'actual Pla especial de protecció de 8.465 ha. a 9.365 ha. (900 ha., un 11% d'increment). La realitat és que no augmentarà ni una sola ha*".

Malgrat una notable ampliació als turons de Montcada i al parc rural de la Torrenegra de Sant Cugat (si la justícia i Núñez i Navarro no ho impedeixen), la connectivitat biològica amb Sant Llorenç, el Munt de l'Ordal, el riu Llobregat i la serralada de Marina sembla definitivament sentenciada a mort. Aquesta tendència a l'aïllament biològic, coneguda per l'expressiu nom de “fronterització”, té molt a veure amb que la majoria de les zones agrícoles, al contrari que la majoria de les forestals, no han estat incloses ni al PEIN ni al nou Parc Natural. Es tracta d'un error clàssic, que pensàvem superat, fruit d'una forma d'entendre la conservació basada en la 'postal' forestal i ignorant de les sinergies entre boscos i activitats agrícoles-ramaderes.

Quant a la proposta de crear “espais associats que obrin corredors biològics”, només cal resseguir els mapes de la Generalitat per veure com ha quedat de descartada. A Cerdanyola, el nou Pla Territorial Metropolità (PTM) no preveu donar cap figura de protecció a la Plana del Castell ni a Can Codina-Can Canaletes, i confirma les més de 340 hectàrees del Centre Direccional, amb els seus 3.450 nous habitatges, vials, abocador i polígon tecnocientífic. Així, tant Cerdanyola com el nou Parc Natural han renunciat definitivament a incorporar i evitar la destrucció de la Via Verda. No importa que textualment afirmen que la zona s'ordenarà amb un flamant “Pla de Connectors”, perquè a la pràctica les màquines ja han començat a fer abocadors i urbanitzar.

No és l'únic connector assetjat. A Molins de Rei, el PTM preveu dos grans zones urbanitzables, una d'elles la urbanització Rierada-Vallpineda, que afecta de ple la riera de Vallvidrera... proposada com a reserva natural pel propi Departament de Medi Ambient. El Papiol està rodejat de futures urbanitzacions. El corredor entre Sant Cugat i Rubí esdevé un continu urbà i industrial. A Sant Feliu es preveuen equipaments, habitatges, jardins i un nou viari d'accés a la cimitera; en total, 71 ha. que patirien una notable pèrdua de sòl forestal i un increment de sòl industrial.

Insolació a la solana

Jordi Hereu anunciava a la darrera campanya electoral que després d'obrir Barcelona al mar ar calia obrir Collserola a la ciutat. Deu ser per això que l'Ajuntament de Barcelona exigeix que s'estableixi una franja de transició urbanitzable entre la ciutat i el futur parc a la solana de la serra “*en la que es puguin construir algunes infraestructures*”. De moment han aconseguit imposar una faraònica i confrontada muntanya russa a l'alzinar centenari. També ha aconseguit forçar unes ERPE's (Espais de Regulació Periurbana Especial) dins del Parc Natural, estat d'excepció urbanística amb el que l'Ajuntament podrà ficar cullerada al Parc. Feta la llei, feta la trampa. Segons la premsa, 132 ha “queden blindades a la urbanització però s'accepten serveis i actuacions suaus”. A la pràctica, aquesta suavitat pot adquirir l'aspre contundència de nous equipaments, enjardinaments i asfaltat de camins.

Baltasar diu que els EPRE son “*alternatives que resolen els problemes de manera imaginativa*”. Des d'urbanisme de l'Ajuntament s'afirma que “*facilitaran l'accés dels barcelonins a la serra de Collserola*”. En el cas de la Vall de Can Masdeu, classificada com a ERPE 2, resulta irònic constatar que cap dels que hi viuen, cultiven o passegen ha necessitat mai de cap intervenció municipal per sentir “*facilitat d'accés*” i menys encara per donar vida i protecció a la muntanya.

Amb presses per fragmentar

Però potser les amenaces més serioses venen sota el signe de la sagrada velocitat. Arribar uns minuts abans a Barcelona des del Vallès ens pot costar un túnel d'Horta ferroviari que ignora l'opció d'aprofitar el corredor ferroviari de Montcada. El projecte mutilarà l'última gran finestra rural de Collserola al Vallès i destrossarà el poc que queda d'espai de transició al districte d'Horta. Quant a les carreteres, i malgrat les declaracions en el sentit contrari, el recent Pla d'Infraestructures del Transport segueix preveient el vial de Cornisa, el “superfragmentador” de l'obaga.

L'Estat, que no vol ser menys, també ha anunciat el pas de la MAT per Collserola. El gran impacte que suposa la distribució de l'energia a 400 kV sobre el medi natural no pot ser admès en un espai natural declarat i ja assetjat per centenars de torres elèctriques. IC proposa la solució 'verda' del soterrament de les línies, sense explicar que això és amagar la merda sota l'estora (les radiacions continuen) i persistir en el model de creixement indefinit que està en l'arrel del problema. A més, a Collserola, la darrera operació de soterrament ha servit com a cortina de fum per justificar el Pla Caufec, ara Porta BCN, a Esplugues, un cas d'especulació pura i dura en una altra zona que hauria de ser espai de transició. Lluny d'això, la immobiliària de la poderosa família Sanahuja ja ha començat les obres d'un "mur" de pisos i centres comercials que barrarà el pas entre la serra i el poble.

De nosaltres depèn (la crisi no ho pot parar tot)

La natura no està per tancar-la en una caixa de vidre amb una mà i carregar-se-la amb l'altra. La reducció de consum, ciment i velocitat és un imperatiu físic no només a l'Amazones, sinó també a casa nostra, avui i aquí. Collserola, malgrat el seu creixent aïllament, és una peça clau per obtenir els "serveis ecològics" que en la nostra ceguera destruïm i que l'estudi estratègic de Collserola (2003) resumia en "*regulació de la composició atmosfèrica, regulació hídrica, control de l'erosió, generació de sòls fèrtils, destoxicació dels contaminants que produïm i alliberem a la biosfera, generació i manteniment de la biodiversitat...*" En poques paraules, ja sigui per interès, ja sigui per sensibilitat, cal garantir la protecció, diversitat, biodiversitat i connectivitat biològica de Collserola. Ara.

Collserola, febrer 2009